

je kooperace dětí předškolního věku. Třetím tématem jsou mechanismy socializace, regulačních zásahů dospělých do učení dítěte v přirozeném rodinném prostředí. Řešením této složité problematiky na pomezí psychologie vývojové, sociální a obecné přispěl k rozpracování teoretických otázek těchto oborů.

Nejvíce úsilí věnuje výzkumnému řešení otázky, jak se u dětí vyvíjí jejich aktivní působení na chování druhých, včetně působení na dospělé pokoušející se regulovat dítě. Dále pokračoval – společně s Marií Severovou ve výzkumu vývoje činností a sociálních interakcí u dětí do šesti let. To vše syntetizuje do rozpracování teoretických otázek psychologie lidské činnosti.

Na počátku své vědecko-výzkumné činnosti na katedře psychologie FF UK v Praze se Marie Severová (1924–1999) soustředila na experimentální výzkum působení motivace na úroveň výkonů. Později přešla M. Severová od laboratorního výzkumu k široce zaměřenému sledování celkového repertoáru činností dětí v přirozených podmínkách jejich života, a to pomocí metody systematického pozorování. Na základě takto získaného materiálu řešila pak především problematiku, která se stala hlavní náplní její výzkumné činnosti, tj. **výzkum dětských her** a jejich specifické motivace, která je dána tzv. vývojovými potřebami dětí.

Tyto potřeby způsobují, že děti neustále usilují o jakési sebepřekonávání, a to objevováním stále něčeho nového a nacházením nových způsobů využití svých rostoucích kapacit k zvládnutí okolního prostředí. Díky těmto specifickým potřebám může i nejnáročnější učení nezbytné k vývoji nabývat pro děti podoby lákavých činností. Vývoj uskutečňovaný formou hrových činností se tak stává skutečným seberozvíjením na rozdíl od vývoje vnucovaného dětem zvnějšku. V poslední době M. Severová prováděla především rozbor estetických her dětí předškolního věku.

L. Kubička – školní věk

Luděk Kubička (nar. 1924) pracoval dlouho jako psycholog v péči o duševní zdraví dětí a mladistvých v dětské psychia-

trické poradně. Jeho zkušenosti ho vedly k přesvědčení, že duševní rovnováha je klíčem k spokojenosti a užitečnosti lidského života, a k názoru, že způsob, jakým prožíváme dětství, rozhoduje o naší duševní vyrovnanosti v dospělosti. Proto se soustředil na hledání podmínek zdravého duševního vývoje, na **duševní hygienu školních let**.

Do života dítěte školního věku vstupují rok od roku nové závažné skutečnosti: seznámení se školou, změny učitelů, přibývání látky, vážnost rodičů nad vysvědčením, soutěžení v prospěchu se sourozencem, nové hry s novými kamarády, obdiv či nezájem kamarádů, snaha odpoutat se od rodičů, nové zájmy, objev pohlaví, plány na budoucí povolání. V tomto období nejvíce působí na duševní vývoj dítěte vztahy k lidem. Ze zkušeností, které má dítě s rodiči, učiteli, sourozenci a kamarády, roste jeho osobnost. Dítě, které se ve svém okolí setkává s přátelstvím, porozuměním a uznáním, získává důvěru k lidem, sebedůvěru, smysl pro spolupráci. Strohá autorita, přehlížení citových potřeb dítěte, nedocenění navozují hněv, strach, pocit méněcennosti. Dítě však potřebuje více než naši lásku. Je třeba, abychom také dali jeho dnům řád a program.

L. Kubička zdůrazňuje otevřenost ve výchově. V jednání s dětmi jsme všichni stálými začátečníky. Největší chyby někdy nadělá právě ten, kdo věří v neomylnost svých zásad. Život s dítětem nám poskytuje vždy novou příležitost lépe porozumět citům a přáním dítěte a příležitost objevovat zároveň kus sebe.

Důležitost vztahu rodič-dítě a jejich interakce si uvědomuje také JAROSLAV ŠTURMA (nar. 1944), psycholog zabývající se vývojem dětí a jeho poruchami. Je zakladatelem Dětského centra Paprsek. Činnost centra má pomoci rodinám s postiženými dětmi. Práce je zaměřena na možnosti stimulace jednotlivých oblastí vývoje dítěte, na podporu vztahu a interakce zvláště s postiženým dítětem. J. Šturma je žákem Z. Matějčka. Jeho práce se vyznačuje osobním zaujetím, interdisciplinarností a komplexností pohledu na člověka.